

Næss, B. T. & Helde, R. (2025). Trafikklærerstudenter som juridiske undervisere. I R. Helde, A. Parmann & E. Suzen (Red.), *Undervisning i rettsvitenskap for de som ikke skal bli jurister* (s. 261–284). Fagbokforlaget. DOI: <https://doi.org/10.55669/oa5402013>

Kapittel 13

Trafikklærerstudenter som juridiske undervisere

Benedicte Terjesen Næss¹ og Roger Helde¹

¹ Nord universitet

Sammendrag: Artikkelen undersøker hvordan trafikklærerstudenter i Norge utvikler seg som juridiske undervisere gjennom sin utdanning. Studien, basert på intervjuer av trafikklærerstudenter og observasjon av kjøretimer, avdekker at studentene anvender ulike metoder for å lære juss. Forelesninger og praktisk oppgaveløsning var sentralt for studentene da de lærte faget. De beskrev jussen som et modningsfag. Studentene integrerer juridisk kunnskap i praktisk undervisning av egne elever, og dette bidrar til videre utvikling av deres kompetanse. Resultatene diskuteres i lys av teori og tidligere forskning, og peker på at trafikklærerutdanningens tverrfaglighet er avgjørende for studentenes utvikling som juridiske undervisere. Artikkelen bidrar med innsikt i studentenes anvendelse av juss i praksis og deres utvikling som undervisere.

Nøkkelord: trafikklærerstudent, juridisk underviser, arbeidsmetoder, juss, ikke-jurister

Abstract: The article examines how driving instructor students in Norway develop as legal educators throughout their education. The study, based on interviews with driving instructor students and observations of driving lessons, reveals that the students employ various methods to learn law. Lectures and practical problem-solving were central to the students as they learned the subject. They described law as a maturing discipline. The students integrate legal knowledge into practical teaching of their own students, which contributes to the further development of their competence. The results are discussed in light of theory and previous research, highlighting that the interdisciplinary nature of the driving instructor education is crucial for the students' development as legal educators. The article provides insights into the students' application of law in practice and their development as educators.

Keywords: traffic instructor students, legal educator, methods to learn, law, non-lawyers

Innledning

Dette kapitlet handler om hvordan trafikklærerstudenter (heretter kalt studenter) ved Nord universitet utvikler seg som juridiske undervisere på trafikklærerutdanningen. Gjennom flere tiår har Norge jobbet systematisk med trafikk sikkerhet, hvor nullvisjonen, som ble vedtatt i 2002, har vært en viktig etisk veiviser (Meld. St. 20 (2020–2021), s. 87). Samtidig er utdanning av trafikklærere også et viktig ledd i trafikk sikkerhetsarbeidet. Norge har et stort fokus på opplæring av nye sjåførere, og i dette arbeidet har trafikklæreren en sentral rolle. I Norge, som eneste land i verden, utdannes trafikklærere ved en toårig utdanning på universitetsnivå. Ved Handelshøgskolen Nord universitet (HHN) i Stjørdal og Oslo Met Storbyuniversitetet utdannes det årlig om lag 120 trafikklærere.

Trafikklærerstudiet ved Nord universitet er en profesjonsutdanning som er tverrfaglig oppbygd. Det skal bidra til at kunnskapen studentene tilegner seg, kan brukes i yrket (Meld. St. 19 (2023–2024), s. 9). Studentene skal ut i et yrke hvor klasserommet er i bevegelse på norske veier. Det oppstår trafikkale situasjoner som må løses, og studentenes kunnskaper om regelverket er viktig. Undervisningen studentene gir, må gjennomføres slik at elevene får en forståelse både av regelverk og hvordan trafikk systemet fungerer. Studentene underviser egne elever som skal ta førerkort for klasse B på Nord universitets trafikk skole. Det juridiske emnet, «Juss i veitrafikk», i kombinasjon med pedagogiske og praktiske emner på utdanningen, skal bidra til å gjøre studentene til juridiske undervisere for elever.

Dette kapitlet bygger på undersøkelser gjennomført i 2023 og 2024 ved Nord universitet. Studiens problemstilling er: Hvordan utvikler studenter seg som juridiske undervisere på trafikklærerstudiet? Studien har to medfølgende forskningsspørsmål: 1) Hvordan arbeider studentene med emnet «Juss i veitrafikk»? 2) På hvilken måte anvender studentene juss i møte med egne elever på Nord trafikk skole? Kapitlet plasserer jussen i en større og tverrfaglig kontekst hvor de praktiske emnene gir studentene mulighet til å praktisere sin juridiske kunnskap, utvikle seg som underviser og videreformidle juridisk kunnskap til egne elever.

Teoretisk rammeverk

Litteratur

Sørensen og Bjørndal (2021) gav ut en oversiktsartikkel som omhandlet praksisopplæring i lærerutdanningen, og så på denne praksisen som en arena for lærerstudenters profesjonelle utvikling. De inkluderte 84 empiriske studier og fant fem sentrale områder for studentenes profesjonelle utvikling: «sosiale og emosjonelle aspekter, praksiserfaringer, teori-praksis-dimensjonen, veiledning og refleksjon» (Sørensen & Bjørndal, 2021, s. 38). Teori-praksis-dimensjonen viser til «et snevert syn på undervisning hos studentene i teoriopplæringen og manglende bruk av profesjonelt fagspråk i praksisopplæringen kan bidra til utydelige sammenhenger mellom teori og praksis» (Sørensen & Bjørndal, 2021, s. 60).

Wilhelmsen (2014) gav ut boka «Juridisk fagdidaktikk». Boken fokuserer blant annet på problembasert læring i juridiske fag.

Problembasert læring er ikke en metode, men en didaktisk tilnærming hvor studentenes læring settes i sentrum. Viktig for læringen er de problemoppgavene studentene skal arbeide med i samarbeid med andre studenter i en gruppe. Gruppen er en betydelig arena for læring i kombinasjon med individuell, selvstyrt læring og veiledning. (Wilhelmsen, 2014, s. 15)

«[D]et er forsket lite på undervisning i juss for studenter som ikke skal bli jurister, og at vi derfor vet lite om hvilke juridiske ferdigheter studentene tilegner seg» (Parmann *et al.*, 2023, s. 223). Dahlen og Langsrud (2021) har skrevet om ikke-juristers bruk av rettsregler og hvordan profesjonsutøvere i helse- og velferdstjenestene beskriver rettsanvendelsen. De trekker fram at flere lager sine egne regler og at rettskilder ikke anses som sentrale når det skal tas avgjørelser. Det er i Norge ingen forskning på hvordan trafikklærerstudenter utvikler seg som juridiske undervisere.

Helde (2019) gav ut en juridisk monografi «Juss i veitrafikk og trafikkopplæring – Med innføring i juridisk metode, forvaltningsrett, strafferett og bilansvaret». Den inneholder en komplett oversikt av norsk (1) veitrafikkrett herunder (2) trafikkopplæring samt en innføring i (3) juridisk metode, (4) forvaltningsrett, (5) strafferett og (6) bilansvaret. Monografiens seks deler er satt sammen som en helhetlig framstilling av juss i veitrafikk og trafikkopplæring.

Hovedkilden i veitrafikkretten er vegtrafikkloven med tilhørende forskriftsverk. Vegtrafikkloven er en rammelov. En rammelov trekker opp noen hovedprinsipper, men overlater til regjeringen, et departement eller andre forvaltningsorganer å gi forskrifter med utfyllende bestemmelser innenfor lovens rammer. Regelverket på rettsområdet veitrafikkrett er omfattende og gjenstand for stadige endringer. (Helde, 2019, s. 20)

Grunnregel for trafikk lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (heretter vtrl.) § 3 utgjør en sentral del av forelesninger og pensum (Helde, 2019, s. 128–138). Bestemmelsen har en generell ordlyd og er på mange måter en hel trafikklovgivning i seg selv. Begrepene «hensynsfullt», «aktpågivende» og «varsomt» setter en standard for hva samfunnet forventer av trafikanter. Det er viktig at en trafikklærer i sin undervisning formidler innholdet i disse begrepene på en pedagogisk måte. Trafikkreglene er et systematisk sett med regulering av trafikanters bevegelse og oppholdelse på veg som kan virke sammen med vtrl. § 3 (Helde, 2019, s. 144).

Juridisk rammeverk for trafikkopplæring klasse B

Trafikklæreryrket er regelstyrt, og vtrl. §§ 27 og 28 inneholder bestemmelser om trafikklærere og trafikkopplæring. Med hjemmel i vtrl. er det fastsatt nærmere regler om føreropplæringen i forskrift av 1. oktober 2004 nr. 1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. (trafikkopplæringsforskriften).

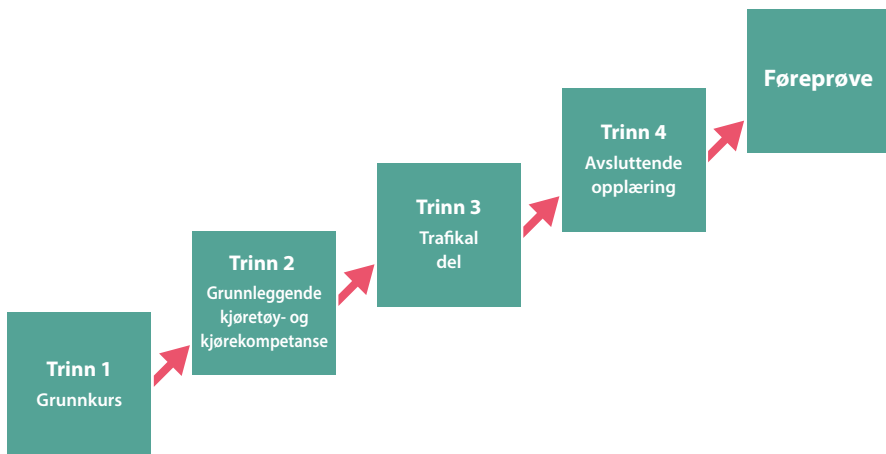
Statens vegvesen har ansvar for styring av opplæringen for førere av motorkjøretøy, og Vegdirektoratet har fastsatt læreplaner for de ulike førerkortklassene (Helde, 2019, s. 21). Læreplanene beskriver grunntanker og prinsipper i den norske føreropplæringen (Vegdirektoratet, 2014), og det er en egen læreplan for førerkortklasse B (Vegdirektoratet, 2016). Opplæringen gjennomføres i fire trinn, der måloppnåelse på ett trinn er en forutsetning for å kunne ha godt utbytte av opplæringen på det neste trinnet (Helde, 2019, s. 243). Det trinnvise opplæringsforløpet framgår av trafikkopplæringsforskriften § 7-1:

- Trinn 1 omhandler trafikksystemet og grunnleggende risikoforståelse.
- Trinn 2 omhandler kunnskap om kjøretøyet og teknisk kjøreferdighet.

- Trinn 3 omhandler kjøring i variert trafikk og kunnskap om vegtrafikklovgivningen.
- Trinn 4 omhandler utdypning av emnene risikoforståelse og trafikksystemet.

Figur 13.1

Hentet fra læreplan for førerkortklasse B, B kode 96 og BE – (Vegdirektoratet, 2016, s. 14)

Et tema i føreropplæringen er at eleven skal lære om «lover og regler og trafikk som system», og dette forklares på følgende måte:

Før eleven begynner å kjøre i trafikken, er det hensiktsmessig at hun/han har en viss kunnskap om de lover og regler som styrer samhandlingen, om trafikken som system og førerens rolle i dette systemet. ... Kunnskapen vil også gi en tryggere øvingskjøring. (Vegdirektoratet, 2014, s. 33)

Etter at den trinnvise opplæringen er avsluttet, skal elevene i henhold til trafikkopplæringsforskriften § 12, annet ledd ha de kunnskaper, ferdigheter, holdninger og den motivasjon som er nødvendig for å kjøre på en måte som er trafikksikker, gir god samhandling, fører til god trafikkavvikling, tar hen-

syn til helse, miljø og andres behov og er i samsvar med gjeldende regelverk. Dette forutsetter at elevene har forståelse av de lover som regulerer trafikken.

Trafikklærerutdanningen ved Nord universitet

Trafikklærerutdanningen er en profesjonsutdanning. Det betyr at man etter endt utdanning kvalifiserer seg til et bestemt yrke eller profesjon (Meld. St. 19 (2023–2024)). Utdanningen ved Nord universitet er et toårig kandidatstudium på 120 studiepoeng og er en del av det utvidede trafikksikkerhetsarbeidet (Statens vegvesen, 2022, s. 81). Trafikklærerutdanningen gir studentene opplæring i teoretiske og praktiske kunnskaper. Dette skal danne grunnlag for godkjenning som trafikklærer førerkortklasse B. Kandidatstudiet bygger på kravene i trafikkopplæringsforskriften om hvordan opplæring skal foregå, og de krav som stilles til slik opplæring. Utdanningen skal gi kandidatene juridisk, pedagogisk, psykologisk og trafikkfaglig kompetanse for å gjennomføre føreropplæring i tråd med gjeldende lovverk og læreplaner (Forskrift om opptak til høgare utdanning, 2017; Forskrift om studier og eksamen ved Nord universitet, 2022; Trafikkopplæringsforskriften, 2005).

I profesjonsutdanninger er forskning en viktig kilde til kunnskap (Meld. St. 19 (2023–2024), s. 34). Ved Nord universitet er det bygd opp et nasjonalt trafikkfaglig kompetansemiljø innen de emner som i dag utgjør *sentrale deler* av studieprogrammet: «Juss i veitrafikk», «Pedagogikk og yrkesdidaktikk» og «Trafikkpsykologi». For at studenter skal kunne utvikle seg som profesjonsutøvere, er teoretisk kunnskap i kombinasjon med praktisk kunnskap en forutsetning. Hvert semester er tverrfaglig innrettet med tanke på at teorifag skal tilføre kunnskap som trengs for å forstå praksis, og «vice versa» ved å bygge teori på praktisk anvendelse, erfaring og opplevelse.

Nord universitet trafikkskole er heleid av Nord universitet og godkjent av Statens vegvesen. Praktisk pedagogisk undervisning organiseres i trafikkskolen, og er fordelt med ett emne per semester over studiets to år. De fire semestrene er i tråd med progresjonen fastsatt i trafikkopplæringsforskriften.

Figur 13.2

Studiemodell for Trafikklærerutdanningen HHN, som er et toårig kandidatstudium på 120 studiepoeng

1. semester	2. semester
TRA1001 – Trafikal kompetanse og færdighet, 5 stp.	TRA1002 – Veiledet undervisningspraksis I, 5 stp.
TRA 1003 — Pedagogikk og yrkesdidaktikk I, 5 stp.	TRA1004 — Pedagogikk og yrkesdidaktikk I, 10 stp.
TRA 1005 — Juss i veitrafikk, 15 stp.	
TRA 1006 — Trafikkpsykologi, 10 stp.	
3. semester	4. semester
TRA2005 — Veiledet undervisningspraksis, 10 stp.	TRA2006 — Veiledet undervisningspraksis, 10 stp.
TRA2020 — Pedagogikk og yrkesdidaktikk I, 15 stp.	
TRA2023 — Trafikken i samfunnet, 15 stp.	
TRA2050 — Trafikkfaglig fordypning, 10 stp.	

Juss på trafikklærerstudiet

Sentralt på trafikklærerstudiet står emnet «Juss i veitrafikk» som gir en grunnleggende innføring i veitrafikkrett og trafikkopplæring. Det gir også en innføring i juridisk metode, forvaltningsrett, strafferett og bilansvaret. Studentene skal lære å finne frem i lovverket og utvikle evne til kritisk tenkning. Høyere utdanning er en viktig del for å sikre god teoretisk kunnskap for å utføre egen profesjon (Hovdenak & Wiese, 2017; Smeby & Heggen, 2014). Pensumlitteraturen i emnet er den rettsvitenskapelige monografien «Juss i veitrafikk og trafikkopplæring – Med innføring i juridisk metode, forvaltningsrett, strafferett og bilansvaret» skrevet av Helde (2019). Eksamen i emnet er en 6-timers skoleeksamen hvor studentene må løse både praktiske og teoretiske oppgaver. Det vektlegges at studenten etter endt eksamen skal kunne identifisere

juridiske problemstillinger, anvende faglig kunnskap i løsning av oppgaver innen vegtrafikkrettens område, og anvende og forklare rettsregler til bruk i undervisning.

På Nord universitet har studentene tilbud om forelesninger og Supplemental Instruction (heretter kalt SI), samtidig som faget legger opp til eget arbeid. I løpet av de to semestrene som emnet går over, får studentene tilbud om 75 timer med forelesninger. Forelesningene legger særlig vekt på en forståelse av den juridiske metode, straffbarhetsvilkårene, vegtrafikkloven §§ 3 og 31, trafikkreglene og praktisk oppgaveløsning av saker innen veitrafikkretten. Forelesningsfoiler og oppgaver ble lagt ut på en digital læringsplattform som studentene har tilgang til før, under og etter eksamen.

For å kunne mestre et fag er det avgjørende at studentene kan mer enn å repetere argumentene som kommer fra forelesning og pensum. Gjennom ulike læringsstrategier vil en student kunne oppnå utvikling av sin kunnskap i faget. Dersom studenten ønsker å utvikle faktakunnskaper som man finner i pensum eller gjennom forelesning om f.eks. fagbegreper, kan dette kalles overflatelæring. Motsatt finner vi dybdelæring, hvor fokuset er rettet mot sammenhenger og å forstå underliggende problemstillinger mer enn å bare memorere kunnskap (Færstad, 2020, s. 10).

Et utvidet tilbud for oppgaveløsning og arbeid med pensum som er gjennomgått på forelesninger er SI. Dette er et frivillig tilbud om faglig veiledning i regi av andreårsstudenter som kalles SI-ledere. Det har frivillige SI-møter som studentene kan delta på. «[SI] handler om læring i samarbeid med andre, hvor betydningen av relasjoner, veiledning og refleksjon som metode og verktøy for læring vektlegges. Formålet med SI er å forbedre studentens prestasjoner og minske risikoen for studieavbrudd.» (Helde & Suzen, 2019, s. 57). SI var tidligere en arbeidsmåte studentene benyttet seg av hyppig. Bjørgan (2018) har vist til hvordan bruk av SI bidro med radikal nedgang av strykprosent. Studenter vil oppnå et bedre læringsutbytte når de fokuserer på dybdelæring (Færstad, 2020).

Studentene begynner å anvende juss i undervisningen av egne elever allerede fra andre semester på trafikklærerstudiet. Gjennom praksis ved Nord universitets trafikkskole får studentene verdifull erfaring med å integrere teori i praktisk undervisning både i bil og klasserom. I praksis er det et progresjonskrav hvor hvert praksisemne må bestås for å kunne fortsette til neste.

Metode og datainnsamling

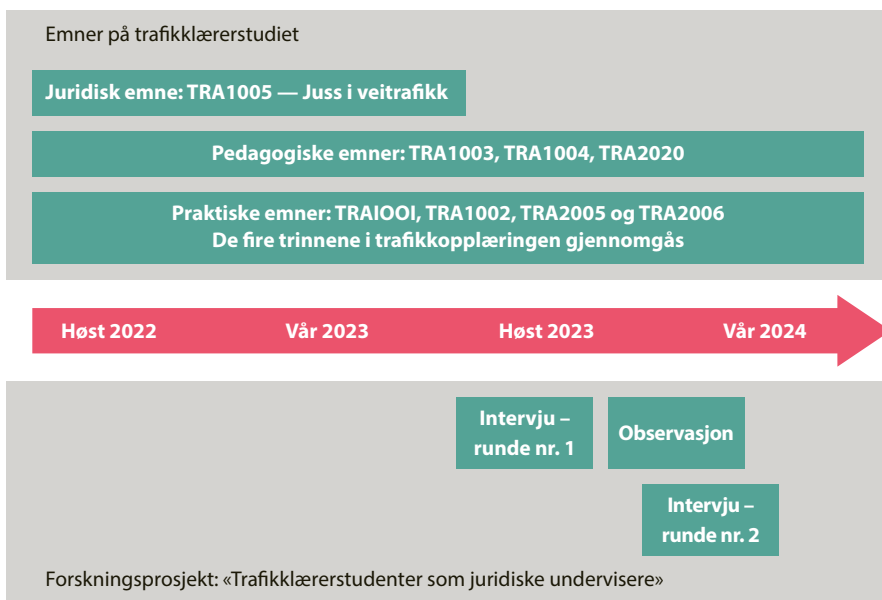
Vi startet dette prosjektet grunnet en nysgjerrighet for å forstå hvordan studentene på trafikklærerstudiet jobbet med emnet «Juss i veitrafikk», og hvordan de benyttet seg av denne kunnskapen i sin egen undervisning. Dette er en kvalitativ studie som har til hensikt å forstå og utforske hva studentene tillegger fenomenet (Creswell, 2009; Johannessen *et al.*, 2020).

Som metode har vi en intrinsisk case-studie hvor vi tar utgangspunkt i casen, på bakgrunn av at vi ønsker å forstå casen og ikke som et middel for å besvare et annet eller større spørsmål (Stake, 1995). Studien legger til grunn en kvalitativ metode, hvor det er blitt benyttet semistrukturerte intervjuer (Johannessen *et al.*, 2020, s. 108) og observasjon. Alle intervjuene ble gjennomført individuelt, ansikt til ansikt, og varte mellom 30–60 minutter. Intervjuer er en hovedvei for å forstå studentenes ulike virkeligheter (Stake, 1995).

Det ble gjennomført to runder med intervjuer, og det ble utarbeidet ulike intervjuguider til hver enkelt runde. Hovedtemaene i de semistrukturerte intervjuene ble bestemt på forhånd, men det gis rom for å bestemme rekkefølgen av temaene. Man kan gi intervjupersonens fortelling plass i intervjuet samtidig som man får belyst temaene som er viktige for problemstillingen (Johannessen *et al.*, 2020; Thagaard, 2018). Et eksempel på spørsmål som ble stilt er: «Kan du fortelle om hvordan du planla sist kjøretime med egen elev?». Første runde med intervjuer ble gjennomført høsten 2023, mens andre runde med intervjuer og observasjon ble gjennomført våren 2024.

Figur 13.3

Tidslinje for forskningsprosjektet sett i sammenheng med deler av studentenes emner i studieløp.

Datainnhenting

Det ble gitt informasjon om prosjektet på en forelesning, og det var tre av informantene som meldte seg på bakgrunn av dette. De tre andre informantene ble spurt direkte av prosjektleder. Til sammen er det seks informanter som består av både kvinner og menn. De har ulike alder og studie- og yrkesbakgrunn. En av dem hadde erfaring med andre juridiske fag på universitetsnivå, en hadde pedagogisk bakgrunn, og fire hadde bakgrunn fra yrkestransport og tyngre kjøretøy. Det har vært ulike karakterer på de seks studentene hvor skalaen går fra A til D, men tre av seks hadde fått A på eksamen.

Gjennom intervjuene har studentene hatt mulighet til å reflektere over sin egen utvikling gjennom tre semestre ved Nord universitet. Tematisk analyse ble valgt siden dette gir stor fleksibilitet til hvordan vi analyserer temaer i intervjuene (Braun & Clarke, 2006). Deretter ble intervjuene transkribert ordrett og lest gjennom for å bli kjent med datamaterialet. Vi kodet intervjuene ved hjelp av NVivo 9-programvaren og organiserte dem inn i temaene presentert i resultatdelen.

Det ble gjennomført fem observasjoner av kjøretimene til studentene som ble intervjuet, hvor en ikke ble gjennomført grunnet sykdom. Det ble brukt ikke-deltakende observasjon for å unngå at studentene endret seg i for stor grad (Thagaard, 2018). På den måten ble observasjonen mer lik den kjente situasjonen hvor de har med seg en praksisveileder i bilen. Gjennom å observere en kjøretime får vi et innblikk i hvordan studentene underviser sine elever i et kjent miljø (Thagaard, 2018).

Validitet

Forfatterne jobber i dag ved trafikkklærerutdanningen ved Nord universitet. Benedicte Næss er utdannet trafikkklærer, og Roger Helde er jurist. Helde er emneansvarlig for emnet «Juss i veitrafikk» og forfatter av pensumboken (Helde, 2019), og Næss er praksisveileder og bidrar på forelesninger, spesielt i gjennomgang av trafikkreglene. Gjennom intervjuene har Næss vært til stede ved alle gjennomføringer, mens Helde har vært med på halvparten av dem. Gitt vår rolle i emnet kan noen av svarene til studentene være påvirket av dette. Emnet var avsluttet da intervjuene startet, og et inntrykk vi begge fikk var at studentene snakket åpent når de svarte på spørsmål. Observasjonene ble gjennomført av Næss, og tilstedeværelsen kan ha virket stressende for studenten som anvendte juss i sin kjøretime (Fangen, 2010). Studentene er imidlertid vant til å ha med en praksisveileder i bilen i de praktiske emnene.

I denne studien har vi tatt utgangspunkt i Yardley (2000) sine fire prinsipper i vurderingen av validitet. Vi har beskrevet vår profesjonelle bakgrunn i tillegg til at vi har beskrevet den teoretiske konteksten. Dette for å ta hensyn til det første av de fire prinsippene, sensitivitet for kontekst. Videre har vi beskrevet hvilken bakgrunn trafikkklærerstudentene har og regelverket som omhandler godkjenning som trafikkklærer for å sette forskningen i et sosio-kulturelt perspektiv.

Når det kommer til kriteriene for grundighet i datainnsamling, analyse og rapportering, har vi gitt innsikt i dette gjennom forklaringer og sitater. Vi har begge vært engasjert i dette prosjektet fra begynnelsen og har tilbragt mye tid sammen. Store deler av analysen ble gjort med begge forfatterne til stede, hvilket viser til stort engasjement. Dette knytter seg til det andre prinsippet hos Yardley (2000), som er engasjement og grundighet.

Dette prosjektet er godkjent gjennom SIKT, og det ble ikke foretatt innsamling av data før søknaden var godkjent. Dette for å sikre at praksis er i tråd med etiske retningslinjer og regelverk. Studentene skrev under samtykkeerklæringen og ble informert om frivillig deltakelse og at de på ethvert tidspunkt kunne trekke seg fra studien, hvilket ingen valgte å gjøre. I starten av hvert intervju ble studentene påmint om frivillig deltakelse og at de kunne trekke seg. All personlig informasjon ble utelatt ved transkripsjon og har ikke vært tilgjengelig for andre enn forfatterne.

Resultat

Først presenterer vi resultatene fra våre undersøkelser om hvordan studentene arbeidet med emnet juss i veitrafikk. Deretter ser vi på studentenes utvikling som juridiske undervisere i praksisemnet på trafikklærerstudiet. Til slutt diskuterer vi studentenes anvendelse av jussen i møte med egne elever.

Ulike arbeidsmetoder i emnet «juss i veitrafikk»

Et flertall av studentene deltok på forelesninger, og tre av studentene gikk på alle forelesningene som ble tilbudt gjennom både høstsemesteret 2022 og vårsemesteret 2023. En student sa følgende:

Jeg dukket opp på alle forelesningene uten problemer, det var jo dette jeg hadde utbytte av. (Student nr. 5, intervju nr. 1)

Student nr. 3 valgte ut hvilke forelesninger som var av interesse, spesielt de forelesningene hvor det ble tatt opp ulike case. En annen student møtte sjelden på forelesning da vedkommende lærte best av «å gjøre det selv» (Student nr. 6, intervju nr. 1).

Pensumlitteraturen ble framhevet som viktig av studentene. Noen leste hele pensum, mens andre benyttet pensumboka som et oppslagsverk. En student sa:

Det var mange ord og uttrykk jeg ikke visste hva betydde og da ble pensumboka et oppslagsverk. (Student nr. 6, intervju nr. 1)

På spørsmål om hvordan pensum ble benyttet, sa en student:

Jeg leste hele pensum. (Student nr. 2, intervju nr. 1)

Oppgaver var en viktig arbeidsmetode for forståelse av emnet for alle studentene. For student nr. 1 var det oppgavene som skapte forståelse for juss. Hen møtte opp dagen før eksamen og løste en oppgave helt uten hjelpemidler. En annen student sa følgende:

Jeg holdt mye på med oppgavene som var lagt ut på Canvas. Det var slik jeg forberedte meg til eksamen. (Student nr. 6, intervju nr. 1)

Det var gjennom oppgaveløsning at det løsnet for en av studentene da hen måtte søke i lovverket selv. Selv om oppgaveløsning var sentralt når studentene arbeidet med juss, var det et fåtall som benyttet seg av SI-møtene. Enkelte av studentene, f.eks. student nr. 4, var innom på møtene, men valgte å jobbe med oppgaver alene. Student nr. 2 pekte på at SI-møtene ikke var ledet godt nok, og at dette var grunnen til at hen ikke benyttet seg av tilbudet.

Studentene så på juss som et modningsemne, og det kom fram ved flere anledninger i intervjuene. Flere følte at de hadde lite forståelse av emnet i starten på første semester. Men dette løsnet mot slutten av andre semester:

Jeg ser nå veldig nytten av emnet. Det tok meg ganske lang tid å finne ut av det. Det var da jeg startet på hardkjøret kanskje en måneds tid før eksamen at det plutselig ble interessant. Emnet ble lettere å holde på med. (Student nr. 6, intervju nr. 1)

Student nr. 4 mente det var avgjørende at emnet gikk over to semestre, og mente at hen ikke ville bestått faget om det var eksamen til jul. For student nr. 2 falt den juridiske metoden først på plass en uke før eksamen.

Egen utvikling som juridisk underviser på trafikklærerstudiet

Studentenes utvikling som juridiske undervisere kom til uttrykk på ulike måter:

Det var litt gøy i tredje semester da vi skulle ha teorikurs for førsteklasse. Dette er jo folk som er trafikalt interessert og jeg var usikker på hva jeg kunne bidra med. Underveis i kurset merker jeg at jeg kan forankre det jeg snakker om, både i juss og andre fag. Dette har gitt mestringsfølelse. (Student nr. 2, intervju nr. 2)

Juridisk metode trekkes fram av flere studenter som avgjørende for egen utvikling. Student nr. 3 mente at det er avgjørende å lære seg juridisk metode for å lykkes med faget. Student nr. 5 hadde i løpet av studiet aktivt benyttet Lovdata når hen stod overfor en juridisk problemstilling, mens student nr. 1 benyttet seg mer av juridisk litteratur etter at emnet var ferdig.

Flere av studentene trekker inn de praktiske emnene, og hvordan emnene er med på å utvikle forståelsen av jussen:

Vi må jo løse dette ute i praksis. Lovverket sier bare noe om å gi fri vei for utrykningskjøretøy, men hva vil det si for våre elever? Hvordan kan de løse dette ute på veien? (Student nr. 1, intervju nr. 1)

Praksisen har bidratt. Har vi for eksempel en trinnvurdering, så er det opp til deg som student å finne ut hvordan dette gjøres. Dersom det er splid mellom det som kreves av deg som trafikklærer i utførelsen av en slik time og hvordan du gjennomfører den, så får du tilbakemelding på dette. (Student nr. 2, intervju nr. 2)

Anvendelse av juss i møte med egne elever på Nord trafikkskole

Juss er svært viktig når studentene underviser egne elever. Ved planlegging av undervisning på trinn 3 (Trafikkopplæringsforskriften, 2005) benyttet student nr. 2 seg av Trafikkopplæringsforskriften for å hente målet for trinnet. Dette forankret undervisningen på en god måte. Student nr. 3 benyttet også

forskriften aktivt i planlegging og så på målverbene for å planlegge undervisningen. Skal eleven drøfte, må undervisningen legges opp slik at dette oppnås.

Flere studenter trakk fram viktigheten av å forklare vegtrafikklovens § 3, og spesielt betydningen av ordene «hensynsfull, aktpågivende og varsom»:

Når vi får disse casene med forkjøringsvei og vikeplikt, det å forklare eleven at han ikke har påkjørsrett. Da bryter vi opp § 3 med å snakke om at det ikke skal oppstå fare. Er det åpenbart at bilen, som i utgangspunktet har vikeplikt for deg, velger å kjøre så skal ikke vi bare trykke på gassen og kjøre inn i siden på den. (Student nr. 1, intervju nr. 1)

Når student nr. 6 underviste om vikeplikt, tok hen utgangspunkt i elevens tolkning av for eksempel ordene hinder og forstyrre. Det var viktig for studenten å høre elevens tolkning for deretter å trekke inn egen tolkning av begrepene. En annen student trakk fram et eksempel fra trafikal grunnkurs:

Vi går jo inn på forskjellige lover og regler som for eksempel vikeplikt, for vi kan ikke forklare trafikkbildet uten å dra inn juss. (Student nr. 6, intervju nr. 1)

Jussen ga studentene en mulighet til å forankre fagstoffet de skulle lære bort:

Jeg kan for eksempel ta fram plassering i høyre felt. I de tilfellene refererer jeg til hovedregel om plassering i § 5. På den måten forankrer jeg det og viser at det kommer fra et sted. (Student nr. 2, intervju nr. 1)

Observasjonene viser at studentene anvender juss i møte med egne elever, og jussen var sentral gjennom store deler av timene. Elevens oppfatning av paragrafen om vikeplikt ble diskutert, og studenten utfylte eventuelle kunnskapshull hos eleven.

Vet du hva hindre eller forstyrre betyr? spør studenten. Eleven svarer: At de vi har vikeplikt for ikke skal måtte gjøre tiltak, eller at de blir usikre på vår kjøring. Studenten går videre inn på hva

er et kryss – der to veier møtes. Og tegner videre opp myndighetspyramiden for å vise hvordan ulike kryss kan reguleres. Studenten spør: Hva er høyreregel? Eleven svarer: Vi må stoppe for dem som kommer fra høyre. Studenten: Hvordan skal vi forholde oss til høyreregel? Eleven: kjøre sakte. Studenten: Hvorfor det? Eleven: Så vi ikke gjør de usikker. Studenten utfyller svaret: Ja, sånn at vi ikke hindrer eller forstyrrer dem. (Student nr. 6, observasjon)

Studenten tegner opp et kryss på landevei og snakker om vikeplikt og forkjøringsvei, tegner opp skiltene for dette. Det trekkes inn ulik risiko ved kjøring inn mot slike kryss og risiko sett opp mot dem som kommer bak. Studenten trekker inn ordet tydelig fra hovedmålet for trinn 3 og viktigheten av tidlig blinklys, plassering og fartstilpassing. Dette er måter man også kommuniserer med andre i trafikken. Eleven fikk gjennomført flere av disse kryssene i løpet av timen. I utførelsen går studenten inn og minner eleven på bruk av blinklyset og at plasseringen må være mer til høyre. (Student nr. 3, observasjon)

Drøfting

Alle studentene som ble intervjuet, var tydelige på at juss er sentralt for dem som trafikklærere. Gjennom ulike arbeidsmetoder har de tilegnet seg teoretisk kunnskap, samtidig som de har fått praktisert denne kunnskapen gjennom egen praksis. Forelesningene i emnet «Juss i veitrafikk» var svært viktige for halvparten av studentene, og student nr. 5 hadde stort utbytte av disse. Forelesningene består av tradisjonell plenumsundervisning med oppgaver og selvtester som gjør at studentene må anvende juridisk teori på faktiske problemstillinger. Ifølge Wilhelmsen (2014, s. 236) er lesing «en grunnpilar i jusstudiet, og bruken av kunnskapen i skriving og diskusjon er en annen». Overflatelæring gjennom forelesninger eller pensum blir viktig for å skape forståelse. De juridiske begrepene vil ofte by på utfordringer for studenter (Wilhelmsen, 2014, s. 236), og pensum ble viktig når det var juridiske begreper

og metoder som var vanskelige å forstå. Dette bidro til en bedre oppgaveløsning. Et fåtall leste pensumboka fra perm til perm, men alle studentene brukte boka aktivt når de jobbet med gruppearbeid og oppgaveløsning. Studentene brukte boka som oppslagsverk. Ett eksempel på dette er når student nr. 4 leste om straffbarhetsvilkårene (Helde, 2019, s. 97–106). To av studentene i studien foretrakk selvstudium og deltok sjelden på forelesninger. Gjennom eget arbeid med pensum og oppgaveløsning oppnår studentene både overflatelæring og dybdelæring.

Et viktig fokus gjennom undervisningen er juridisk metode. Studentene skal kunne omgjøre den materielle retten som de henter fra de ulike rettskildene til operative rettsregler gjennom rettsanvendelsesprosessen. Dette er viktig for hvordan de kan jobbe med juss også etter at emnet er avsluttet (Helde, 2019; Sunde, 2022).

En stor del av undervisningen i emnet «juss i veitrafikk» er viet til oppgaveløsning der studentene aktivt skal jobbe med å anvende juridisk metode for å løse ulike trafikale problemstillinger. Studentene benyttet seg av ulike arbeidsmetoder gjennom studiet, men felles for alle var at de brukte mye tid på arbeidet med praktiske oppgaver. Færstad (2020) påpeker at studenter som setter fokus på dybdelæring vil huske mer enn de studentene som prioriterer overflatelæring. Student nr. 3 pekte på at oppgaveløsning var avgjørende for å forstå juridisk metode og for å lykkes med faget. Den juridiske metoden har en sentral plass i pensumlitteraturen (Helde, 2019, s. 38–49).

Studentene valgte å jobbe selvstendig eller danne egne grupper for oppgaveløsning, i tillegg til oppgaveløsningen som var en del av forelesningene. Det var gjennom gruppearbeidet at noen av studentene opplevde mestring av den juridiske metoden og hvordan de skulle skrive ut en juridisk oppgave. Dette støttes også av Wilhelmsen (2014, s. 31), som viser til at gruppen er en betydelig arena for læring. SI-møter, som handler om samarbeid med andre studenter, var et tilbud til studentene ved trafikklærerutdanningen, men studentene i denne studien deltok i mindre grad. Dette er en utvikling vi stiller oss kritisk til, da denne metoden har vist å ha en god effekt på studentenes læring og resultater (Bjorgan, 2018). Juss er et vanskelig emne for trafikklærerstudenter, og SI er et supplement til den ordinære undervisningen med sikte på å bedre studentenes resultater (Helde & Suzen, 2019). Samtidig er SI avhengig av frivillige studenter som SI-ledere, og tilbudet kan dermed

varierte. Student nr. 2 mente at tilbudet ikke var optimalt organisert, og at dette var bakgrunnen for at hen valgte å ikke delta.

Sørensen og Bjørndal (2021) peker på at norske lærerstudenter har problemer med å se praksis og teori i en tydelig sammenheng. I vår studie trekker studentene fram praksisemnene som en sentral del hvor de aktivt kan anvende juss i egen undervisning. Studentene starter med egne elever i andre semester, som er siste semester med teoretisk jussundervisning. Student nr. 1 trekker fram at de må ut i praksis og anvende den juridiske kunnskapen. Hen nevner trafikkregler § 10 (Trafikkregler, 1986) om fri vei for utrykningskjøretøy som en situasjon som må tolkes og forklares til elevene. Observasjonene underbygger dette, da studentene benyttet sin juridiske kompetanse i egen undervisning.

Studiemodellen til Nord universitet legger til rette for en tverrfaglig tilnærming hvor studentene møter de teoretiske emnene i praksis og omvendt. Emnene gir studentene mulighet til å se ulike juridiske problemstillinger, samtidig som de får mulighet til å undervise elever selvstendig og under veiledning av en praksisveileder. Den faglige utviklingen til studentene kommer tydelig frem når de har et forhøyet kunnskapsnivå sett i forhold til første klasse. Student nr. 2 opplevde stor mestringsfølelse da hen kunne forankre sin kunnskap i juss, og følte hen kunne bidra i undervisningen.

Ved å ha undervisningen over flere semester tillater dette kunnskapen å modne seg. Studentene får tid til å tilegne seg kunnskapene og ferdighetene som trengs for å bestå faget. Dette var student nr. 4 tydelig på. I tillegg til kunnskapen de får gjennom emnet, bidrar egen undervisning gjennom praksis til å utvikle studentens juridiske kompetanse. Flere benytter seg både av litteratur og lovdata ved tilfeller der de er usikre på hvordan en trafikal situasjon er regulert. Når student nr. 1 slår opp i pensumboka og student nr. 5 leter gjennom lovdata når de er usikre på tolkning, fortsetter den faglige utviklingen også etter at emnet «Juss i veitrafikk» er fullført. En slik videreføring av den juridiske metode peker mot en utvikling av juridisk kompetanse på tvers av emner ved Nord universitet. Flere av studentene viser til et stort initiativ til egen utvikling gjennom den juridiske metoden.

Mange har en forståelse for at helsepersonell har strenge lovkrav (Helsepersonelloven, 1999) for utføring av profesjonen. Men dette gjelder også for trafikklærere. Hvis trafikklærere ikke kan benytte trafikkopplæringsforskriften i gjennomføring av obligatorisk undervisning, kan de i ytterste konsekvens, som for eksempel helsepersonell, miste godkjenningen. Dette gjør at de også

har et krav om å holde seg oppdatert om det skulle skje endringer i lover og forskrifter.

Trafikklærerens kunnskap og ferdigheter om jussens rolle i opplæring er derfor viktig. Gjennom intervjuene kom det tydelig fram at studentene så viktigheten av den kunnskapen de hadde fått gjennom emnet, og at de utviklet sin kunnskap gjennom hele studieforløpet. Trafikkopplæringsforskriften gjennomgås i forelesninger, og den setter et rammeverk for hva studentene skal gjøre som trafikklærere. Dette innebærer at studentene må planlegge med utgangspunkt i det juridiske rammeverket de har, og at dette er noe som er lovpålagt.

Student nr. 3 viser blant annet til forankring i forskriften og at undervisningen hen har gjennom trafikalt grunnkurs tar utgangspunkt i de ulike målverbene i denne. Trafikkopplæringen har sin forankring i trafikkopplæringsforskriften, og studentene må bruke denne aktivt når de skal planlegge undervisningen for sine elever. For student nr. 2 gir trafikkopplæringsforskriften et tydelig bilde på hva som kreves av hen som trafikklærer og hva elevene har krav på.

I de praktiske emnene på studiet får studenten anvendt jussen både teoretisk og praktisk i undervisning av egne elever. Studentene var tydelige på at jussen gav dem forankring av det fagstoffet de underviste. I flere sammenhenger trekker studentene fram grunnregelen for trafikk som vi finner i vegtrafikkloven. Grunnregel for trafikk § 3 utgjør en sentral del av forelesninger og pensum (Helde, 2019, s. 128–138). Forståelsen av denne paragrafen er viktig når studenten arbeider med praktiske oppgaver og for å oppnå en god karakter på eksamen i emnet «Juss i veitrafikk». Observasjonene bekrefter at studentene anvender juss i møte med egne elever, og er bevisst sin rolle som juridisk underviser. Student nr. 6 tar utgangspunkt i elevens forståelse av ordene «hindre eller forstyrre» i trafikkreglene § 7 (Trafikkregler, 1986) og utfyller med fagkunnskap om hvordan dette skal tolkes og hva som er forskjellen.

For å oppsummere funnene i studien, anvender studentene ulike arbeidsmetoder i løpet av emnet. Felles for alle var praktisk oppgaveløsning. Dette bidrar til dybdelæring hos studentene. Samtidig må de kunne slå opp i pensumslitteratur og foiler for å utvide sin kunnskap om fagbegreper og hvordan lovtekst skal tolkes. Som trafikklærer tilbringer man mye tid alene i bil sammen

med egne elever. Ferdigheten til å kunne tilegne seg ny juridisk kunnskap er viktig for videre utvikling, også i arbeidslivet.

Emnet «juss i veitrafikk» er et modningsfag der studentene lærer grunnleggende juridiske kunnskaper i første semester. De videreutvikler dette gjennom oppgaveløsning som intensiveres i andre semester. Selv om oppgaveløsningen benyttes i begge semestrene, vil den i andre semester være nærmere knyttet til det reelle arbeidslivet, da mye av oppgavene går på reelle trafikale situasjoner. Den juridiske metoden har gitt studentene et arbeidsverktøy slik at de kan forbedre og utvikle sin juridiske kompetanse. Studentene får anvendt sine juridiske kunnskaper i egen undervisning. På denne måten utvikler studentene den juridiske kompetansen, ikke bare gjennom emnet, men også gjennom egen undervisning.

For å kunne undervise egne elever om trafikale situasjoner, må studenten ha så gode kunnskaper at de kan omgjøre jussen til egne ord. Elevene er ikke jurister og er avhengige av at teorien tilpasses elevforutsetningene. Praksisemnene gir studentene mulighet for utvikling gjennom sin egen undervisning. De må svare på juridiske spørsmål og undervise i ulike trafikale situasjoner, som vikeplikt i Trafikkregler § 7 og hva som innebærer å gi fri vei etter Trafikkregler § 10. Dersom de er usikre på tolkning, benytter studentene seg av rettskilder som litteratur og lov- og forskriftstekst. Den juridiske metoden gir studentene ferdighetene de trenger for å kunne fortsette sin utvikling som juridiske undervisere.

Avslutning

Kapittelet har hatt til hensikt å undersøke hvordan studentene arbeider med juss og undervisning på trafikklærerstudiet. Studien viser at studentene utvikler seg som juridiske undervisere gjennom den tverrfaglige oppbygningen av trafikklærerstudiet. Gjennom det juridiske emnet «juss i veitrafikk» får studentene juridisk kunnskap og ferdigheter til å løse ulike praktiske problemstillinger. I de praktiske emnene på studiet fortsetter studentene sin utvikling gjennom planlegging og gjennomføring av egen undervisning. Regelverket på rettsområdet veitrafikkrett er omfattende og gjenstand for

stadige endringer, og studentenes forståelse av den juridiske metode setter dem i stand til å utvikle sin kunnskap. Det er viktig at studentene ikke bare får en innføring i gjeldende rett, men også settes i stand til å finne fram til ny rett når den kommer.

Studien peker på viktigheten av tverrfaglighet i trafikkklærerutdanningen, og hvordan dette bidrar til studentenes utvikling som juridiske undervisere. Videre forskning kan undersøke hvordan studentenes juridiske kompetanse utvikler seg etter endt utdanning, og hvilke utfordringer de møter i yrkeslivet.

Referanser

- Bjorgan, E. H. (2018). Strykprosenten falt fra 30 til 0 med ny studiemetode. *Universitetsavisa*. <https://www.universitetsavisa.no/student/strykprosenten-falt-fra-30-til-0-med-ny-studiemetode/137686>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3. utg.). SAGE.
- Dahlen, W. N. & Langsrud, E. (2021). Ikke-juristers bruk av rettsregler. *Kritisk juss*, 47(3), 185–206. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2021-03-04>
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Forskrift om opptak til høgare utdanning. (2017). *Forskrift om opptak til høgare utdanning* (FOR-2017-01-06-13). <https://lovdata.no/pro/#document/SF/forskrift/2017-01-06-13?searchResultContext=1429&rowNumber=1&totalHits=3015>
- Forskrift om studier og eksamen ved Nord universitet. (2022). *Forskrift om studier og eksamen ved Nord universitet* (FOR-2022-05-11-999). <https://lovdata.no/pro/#document/SF/forskrift/2022-05-11-999?searchResultContext=1165&rowNumber=6&totalHits=777>
- Færstad, J.-O. (2020). Å studere juss. *Jussens Venner*, 55(1), 1–27. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3126-2020-01-01>
- Helde, R. (2019). *Juss i veitrafikk og trafikkopplæring*.
- Helde, R. & Suzen, E. (2019). Supplemental Instruction (SI) – veiledning i regi av studentene selv. I *Studentaktiv læring – praksisnær undervisning i høyere utdanning*.
- Helsepersonelloven. (1999). *Lov om helsepersonell m.v* (LOV-1999-07-02-64). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64?q=helsepe>
- Hovdenak, S. S. & Wiese, E. (2017). Fronesis: veien til profesjonell lærerutdanning? *Uniped*, 40(2), 170–184. <https://doi.org/10.18261/issn.1893-8981-2017-02-06>
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (4. utg.). Abstrakt forlag.
- Meld. St. 19 (2023–2024). *Profesjonsnære utdanningar over heile landet*. Det kongelige kunnskapsdepartement. <https://www.regjeringen.no/contentassets/4ab6bbb12ed54f9f959364aec06ba3f6/nn-no/pdfs/stm202320240019000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 20 (2020–2021). *Nasjonal transportplan 2022–2033*. Samferdselsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/fab417af0b8e4b5694591450f7dc6969/no/pdfs/stm202020210020000dddpdfs.pdf>
- Parmann, A., Helde, R. & Suzen, E. (2023). Undervisning i juridiske emner for studenter som ikke skal bli jurister. *Lov og Rett*, 62(4), 223–238. <https://doi.org/10.18261/lor.62.4.4>
- Smeby, J.-C. & Heggen, K. (2014). Coherence and the development of professional knowledge and skills. *Journal of Education and Work*, 27(1), 71–91. <https://doi.org/10.1080/13639080.2012.718749>
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Sage.
- Statens vegvesen. (2022). *Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på vei 2022–2025*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/c91632e1e2a84454b72072c5d51bf517/nasjonal-tiltaksplan-for-ts-pa-vei-2022-2025-endelig.pdf>

- Sunde, J. Ø. (2022). Innleing: Den juridiske verktøykassen. I A. P. Høgberg & J. Ø. Sunde (Red.), *Juridisk metode og tankemåte* (s. 27–32). Universitetsforlaget.
- Sørensen, Y. & Bjørndal, K. E. W. (2021). Sentrale områder i praksisopplæringen for lærerstudenters profesjonelle utvikling – En systematisk forskningsgjennomgang (2005–2020). *Nordisk Tidsskrift for Utdanning og Praksis = Nordic journal of education and practice*, 15(3), 38–69. <https://doi.org/10.23865/UP.V15.2640>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse – En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Vigmostad & Bjørke.
- Trafikkopplæringsforskriften. (2005). *Forskrift om trafikkopplæring og førerprøve m.m.* (FOR-2004-10-01-1339). Samferdselsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-10-01-1339>
- Trafikkregler. (1986). *Forskrift om kjørende og gående trafikk (FOR-1986-03-21-747)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1986-03-21-747>
- Vegdirektoratet. (2014). *Ny føreropplæring 2005*. <https://www.vegvesen.no/globalassets/fag/handboker/hb-v858.pdf>
- Vegdirektoratet. (2016). *Læreplan for førerkortklasse B, B kode 96 og BE*. Statens vegvesen. <https://www.vegvesen.no/globalassets/fag/handboker/hb-v851.pdf>
- Wilhelmsen, L. S. (2014). *Juridisk fagdidaktikk: med vekt på studentenes læring*. Fagbokforlaget.
- Yardley, L. (2000). Dilemmas in qualitative health research. *Psychology & Health*, 15(2), 215–228. <https://doi.org/10.1080/08870440008400302>